

УДК 378.6:351.74.083.1](477)«364» DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2025.3.03>

Олександр Сергійович Скляр,

доктор філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
навчально-науковий інститут № 2,
кафедра тактико-спеціальної підготовки (старший викладач);

 <https://orcid.org/0000-0002-6179-3329>,

e-mail: 06041989@ukr.net

АДАПТАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

Проаналізовано Державний освітній стандарт з професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)». Шляхом опитування здійснено об'єктивну оцінку сучасного стану професійної підготовки поліцейських і визначено ключові компетентнісні елементи тактичної підготовки в умовах дії правового режиму воєнного стану. З урахуванням специфіки ситуацій, з якими стикаються поліцейські під час загроз воєнного характеру, для підвищення ефективності діяльності поліції в умовах воєнного стану запропоновано запровадити окремі компетентнісні елементи до змісту Державного освітнього стандарту професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)» і тематики професійної підготовки. Отримані результати дозволяють розробити ефективну систему професійної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану, яка відповідатиме актуальним викликам і забезпечуватиме належне виконання службових завдань.

Ключові слова: компетентність, поліція, професійна підготовка, Державний стандарт, воєнний стан.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Згідно з Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р.¹ органи Національної поліції України (далі – НПУ) переведенні на посилений варіант несення служби. Так, у 2024 р. силами НПУ викрито 50 диверсійно-розвідувальних груп, затримано 585 осіб, причетних до диверсійної діяльності,

¹ Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> (дата звернення: 17.06.2025).

з яких 357 – передано до Служби безпеки України¹. Сьогодні співробітники НПУ виконують не лише службові, а й службово-бойові завдання, оскільки уповноважені здійснювати заходи із забезпечення оборони держави, захисту безпеки населення та національних інтересів². Це твердження підкріплюється ч. 4 ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію», доповненою під час дії правового режиму воєнного стану. Вона регламентує додаткові повноваження поліцейських, а саме: «Під час дії воєнного стану поліція особливого призначення в ході відсічі збройної агресії проти України за рішенням військового командування, погодженим з керівником поліції або уповноваженою ним особою, може брати участь в обороні України відповідно до Закону України “Про оборону України” шляхом безпосереднього ведення бойових дій»³.

Небезпеки воєнного характеру вплинули на всі аспекти поліцейської діяльності, зокрема на Державний освітній стандарт з професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)» (далі – Державний стандарт), оскільки в умовах воєнних загроз розширюються вимоги до службової діяльності співробітників НПУ. Відповідно посилюється психофізичне навантаження на поліцейських [1, с. 249], а також змінюється сама суть поліцейської служби.

Стан дослідження проблеми

Багато сучасних науковців із початком повномасштабного вторгнення розпочали дослідження у сфері професійної підготовки працівників поліції в умовах збройного конфлікту. Серед них О. М. Бандурка, Д. А. Бодирев, В. А. Бурхайло, О. О. Вахіна, І. В. Власенко, О. Д. Завістовський, Д. А. Зінченко, О. П. Макарова, О. М. Молчанова, О. А. Моргунов, В. В. Сокурено, О. І. Федоренко, Л. О. Шевченко, Т. В. Шевченко, О. Ю. Шломін та ін. Водночас питанню визначення ключових компетентнісних елементів тактичної підготовки, а також умінь і навичок, необхідних поліцейським у період дії воєнного стану, досі не приділено належної уваги.

¹ Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році // Урядовий портал : офіц. сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2024/zvit-npu-2024.pdf (дата звернення: 17.06.2025).

² Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 17.06.2025).

³ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.06.2025).

Мета і завдання дослідження

Метою статті є адаптація Державного стандарту до несення служби в умовах дії правового режиму воєнного стану шляхом удосконалення професійної підготовки чинних і майбутніх поліцейських, що відповідатиме сучасним викликам та безпековим реаліям. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: 1) проаналізувати зміст Державного стандарту; 2) дослідити сучасний стан професійної підготовки поліцейських; 3) визначити ключові компетентнісні елементи тактичної підготовки поліцейських у період дії правового режиму воєнного стану.

Наукова новизна дослідження

Визначення компетентнісних елементів професійної підготовки поліцейських, що постали в період дії правового режиму воєнного стану під впливом загроз воєнного характеру, здійснюється вперше. Дослідження цієї теми дає змогу розробити ефективну систему професійної підготовки працівників поліції в умовах воєнного стану, яка відповідатиме сучасним реаліям і практичним потребам.

Виклад основного матеріалу

Діяльність поліцейських відбувається в умовах підвищеного навантаження, що зумовлено виконанням не лише завдань з охорони публічної безпеки та порядку, протидії злочинності, захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, а й участю в заходах із відсічі та стримування збройної агресії рф.

Участь спеціальних підрозділів поліції та зведених загонів у виконанні бойових розпоряджень військового командування держави зумовила необхідність формування нових умінь і навичок, пов'язаних з участю в бойових діях та стабілізаційних заходах.

Професія поліцейського має специфічний характер і регламентується законодавством України, зокрема Законом України «Про Національну поліцію» та підзаконними нормативно-правовими актами (положеннями, наказами тощо). Державний стандарт є обов'язковим для виконання закладами (установами, центрами), що здійснюють первинну професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації кваліфікованих працівників і видають документи встановленого зразка за відповідною професією.

Стандарти професійної підготовки поліцейського розроблено відповідно до Конституції України; законів України «Про Національну поліцію», «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про професійний розвиток працівників»; постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341, «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів» від 31 травня 2017 р. № 373,

Класифікатора професій ДК 003:2010, затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 липня 2010 р. № 327; наказу МВС України «Про затвердження кваліфікаційної характеристики професії 5162 «Поліцейський (за спеціалізаціями)» від 12 липня 2017 р. № 586 та інших нормативно-правових документів. Державний стандарт є обов'язковим для виконання всіма навчальними закладами зі специфічними умовами навчання, а також закладами (установами, центрами) НПУ, що здійснюють підготовку поліцейських на замовлення НПУ з метою забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, публічної безпеки та правопорядку.

Структурування змісту Державного стандарту базується на компетентнісному підході, який передбачає формування у здобувачів освіти загальних і професійних компетентностей, а також розвиток ключових умінь. Загальні та професійні компетентності забезпечують здатність особи виконувати службові завдання поліції, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності та становлять складові відповідної професійної кваліфікації.

Метою професійної компетентності є встановлення загальних вимог до змісту професійної освіти, основних засобів навчання, рівня професійної кваліфікації поліцейського (за спеціалізаціями) та очікуваних компетентностей випускника закладу освіти¹.

За результатами опитування, проведеного серед 55 чинних працівників поліції з різних підрозділів і з різним стажем служби, було встановлено, що 99 % респондентів вважають свою поточну тактичну професійну підготовку недостатньою і такою, що потребує адаптації до сучасних вимог і особливостей несення служби в умовах воєнного конфлікту.

Згідно з Державним стандартом до професійної компетентності поліцейських належить здатність застосовувати тактику дій у ситуаціях із різним ступенем ризику. У 2023 році зміст цієї компетентності було доповнено вимогами, відповідно до яких поліцейський повинен: знати загальні вимоги щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в особливих умовах, у разі переведення поліцейських на посилений варіант службової діяльності під час виникнення надзвичайної ситуації та у випадках виникнення масових правопорушень або введення в Україні або в окремих її місцевостях правового режиму

¹ Про затвердження Державного освітнього стандарту з професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)»: наказ МОН України від 07.11.2024 № 1592 // Міністерство освіти і науки України : офіц. сайт. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-osvitnoho-standartu-z-profesii-politseiskyi-da-spetsializatsiiamy> (дата звернення: 17.06.2025).

надзвичайного або воєнного стану; уміти правильно діяти під час надзвичайних ситуацій та під час введення в Україні або окремих її місцевостей правових режимів надзвичайного або воєнного стану¹.

За звітом НПУ про результати роботи у 2024 р., ключовими викликами для поліції стали: відсіч і стримування збройної агресії російської федерації; виконання завдань територіальної оборони та заходів із забезпечення правового режиму воєнного стану; документування воєнних злочинів і здійснення розмінування, що має оперативний характер; організація роботи поліції на деокупованих територіях; участь у ліквідації наслідків ворожих обстрілів, надання гуманітарної допомоги громадянам та евакуація населення з територій, наближених до зон бойових дій; реагування на заяви й повідомлення громадян про правопорушення та інші події; підтримка безпекових спроможностей територіальних громад для забезпечення доступності поліцейських послуг по всій території України; протидія найбільш актуальним у період воєнного стану кримінальним правопорушенням, зокрема тяжким і особливо тяжким злочинам проти життя та здоров'я особи і власності, умисному знищенню або пошкодженню чужого майна, вчиненому шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, корупційним схемам, спрямованим на ухилення громадянами України від мобілізації, незаконному переправленню осіб через державний кордон, організованих злочинності, незаконному обігу зброї, поширенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, документування шахрайств, насамперед їх кваліфікованих видів, пов'язаних із використанням шахраями емоційного стану громадян у період військової агресії рф тощо². З огляду на викладене можна зробити висновок, що більшість викликів, з якими стикається поліція, породжені війною та дією правового режиму воєнного стану.

Із метою визначення пріоритетних елементів професійної підготовки поліцейських у період воєнного стану було проведено опитування 55 співробітників поліції. У його межах респонденти мали визначити найбільш важливі компетентнісні елементи, необхідні для ефективної професійної діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану.

1 Про затвердження Державного освітнього стандарту з професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)» та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 21.06.2018 № 669 : наказ МОН України від 08.03.2024 № 299 // Освіта.UA : сайт. 08.03.2024. URL: <https://osvita.ua/legislation/proftech/91624/> (дата звернення: 17.06.2025).

2 Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році // Урядовий портал : офіц. сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2024/zvit-npu-2024.pdf (дата звернення 12.06.2025).

За результатами опитування встановлено таке:

– військово-інженерна підготовка набрала 31,5 % актуальності серед опитаних поліцейських (див. рис. 1);

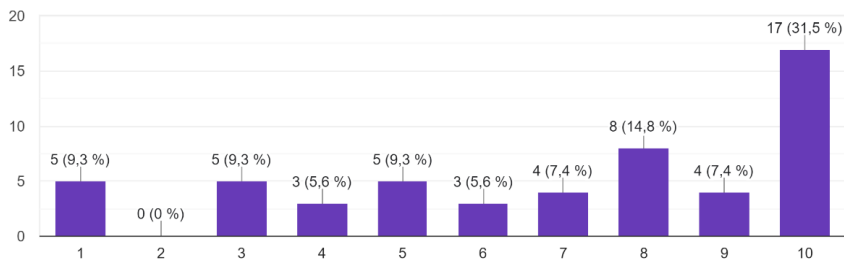

Рис. 1

– підготовка поліцейських із тактичної медицини – 66,7 % (див. рис. 2);

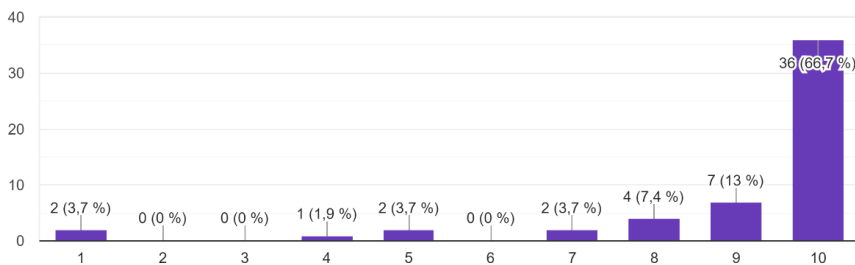

Рис. 2

– несення служби на блокпостах – 51,9 % (див. рис. 3);

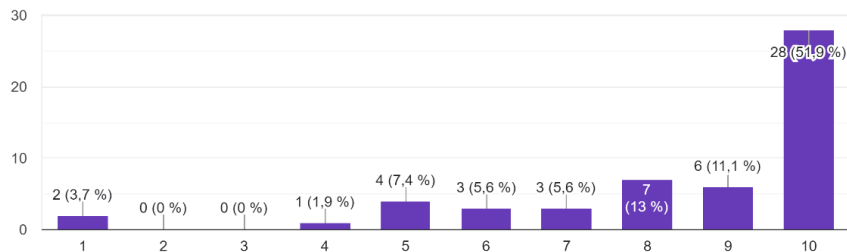

Рис. 3

– забезпечення ведення міського бою (пересування малих оперативних груп, їх шикування, обов’язки, завдання тощо) – 49,1 % (див. рис. 4);

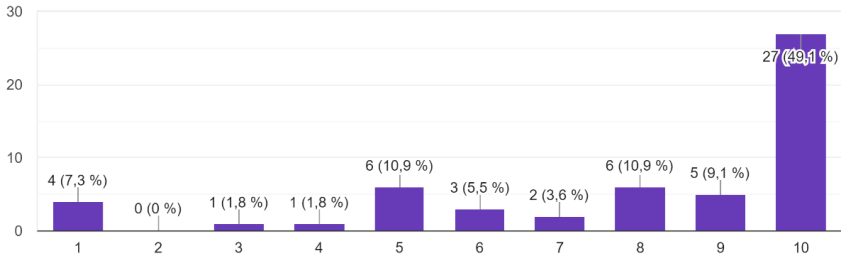

Рис. 4

– дії під час ракетно-бомбових ударів, артилерійського вогню – 67,3 % (див. рис. 5);

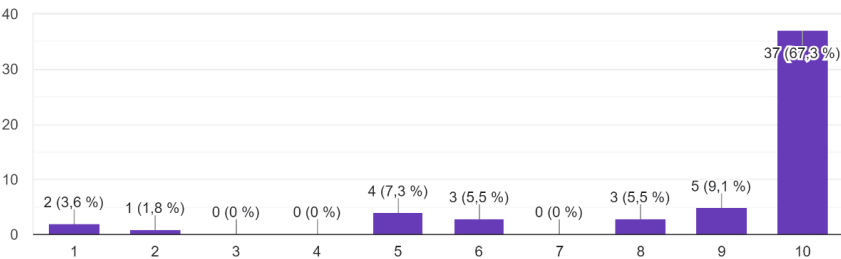

Рис. 5

– несення служби на деокупованих територіях – 65,5 % (див. рис. 6);

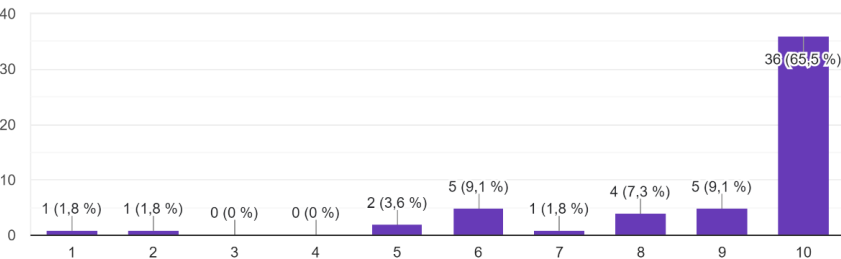

Рис. 6

– застосування автоматичної вогнепальної зброї під час зачистки будівель – 52,7 % (див. рис. 7);

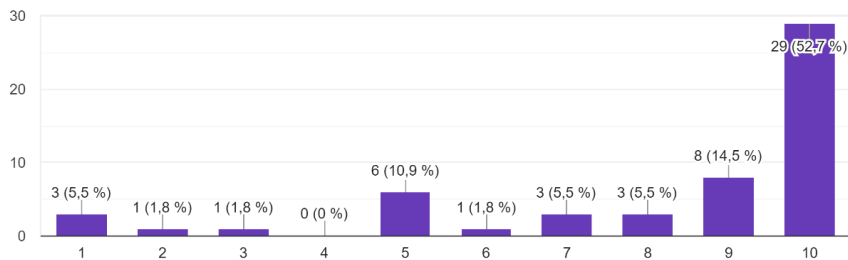

Рис. 7

– патрулювання в нічний час (під час комендантської години) – 51,9 % (див. рис. 8);

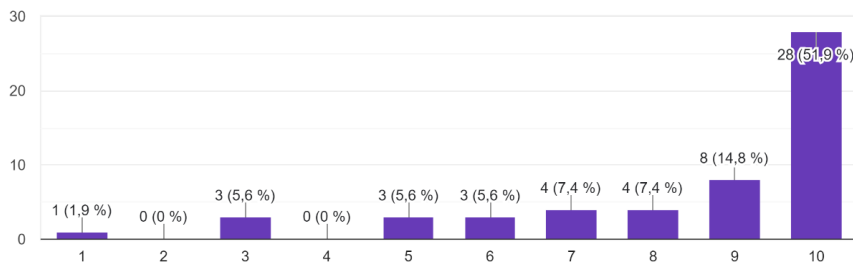

Рис. 8

– дії під час повітряних тривог – 47,2 % (див. рис. 9);

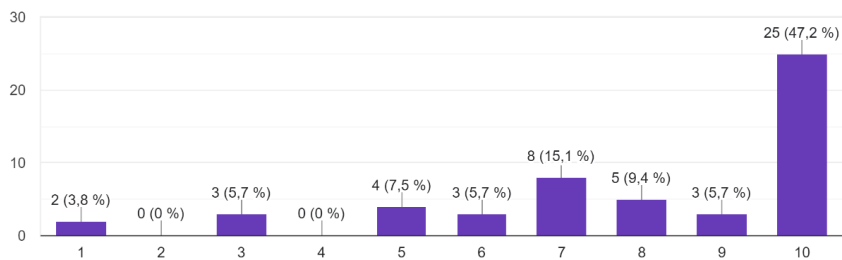

Рис. 9

– дії під час радіаційної та хімічної загрози – 48,1 % (див. рис. 10);

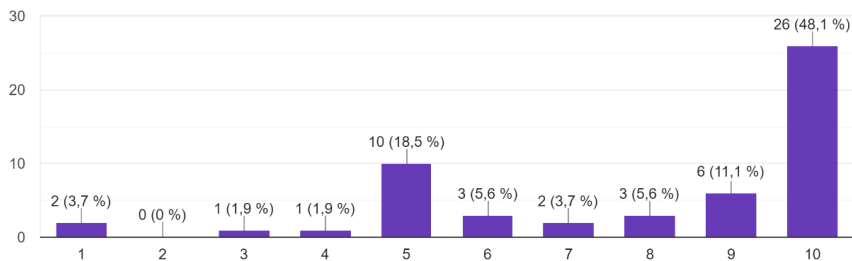

Рис. 10

– режим пошуку диверсійних груп, тактика пересування поліцейських у лісах із різною густиною насаджень – 43,6 % (див. рис. 11);

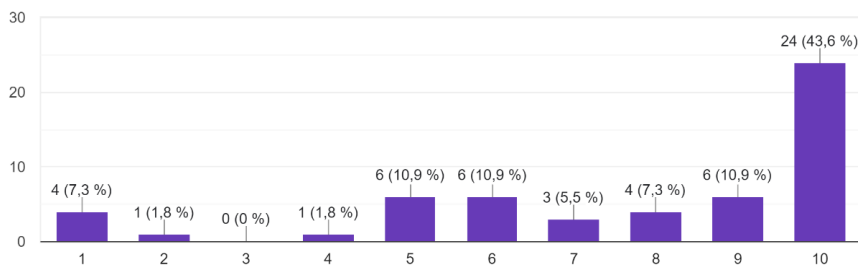

Рис. 11

– патрулювання в місцевості під загрозою ракетно-бомбових ударів та нападу диверсійно-розвідувальних груп – 49,1 % (див. рис. 12);

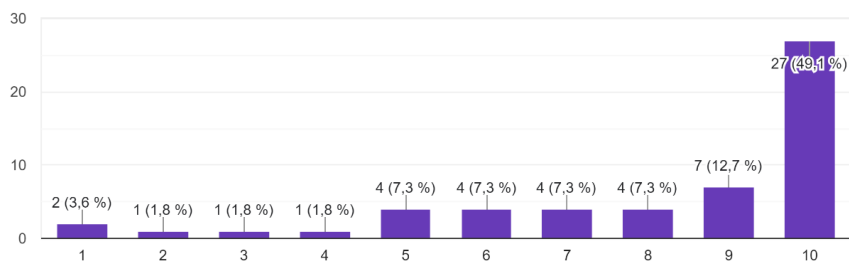

Рис. 12

– організація діяльності контрольно-пропускних пунктів – 40,7 % (див. рис. 13);

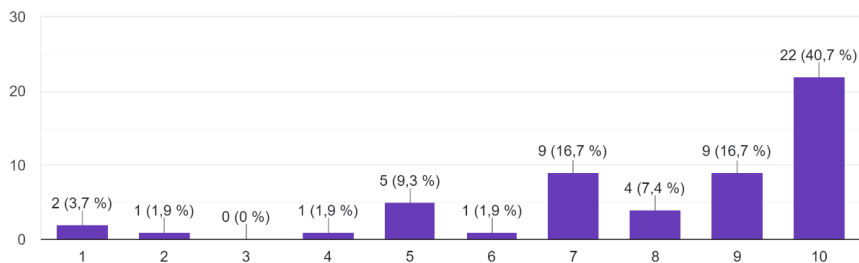

Рис. 13

– несення всіх видів нарядів у військовий час – 43,6 % (див. рис. 14);

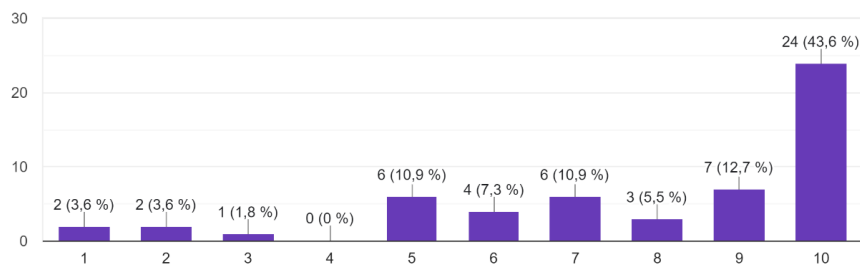

Рис. 14

– використання спеціальної бойової техніки – 47,3 % (див. рис. 15);

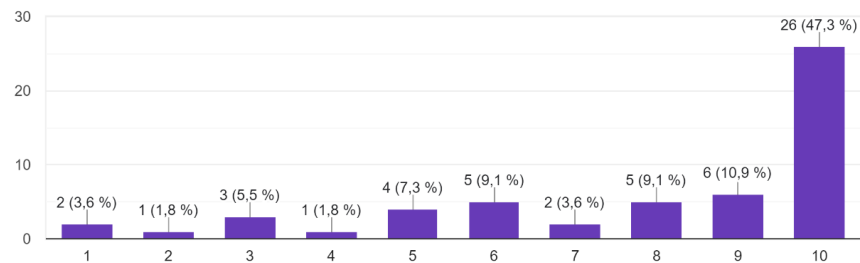

Рис. 15

Усі результати були узагальнені в єдиній діаграмі для подальшого аналізу (див. рис. 16).

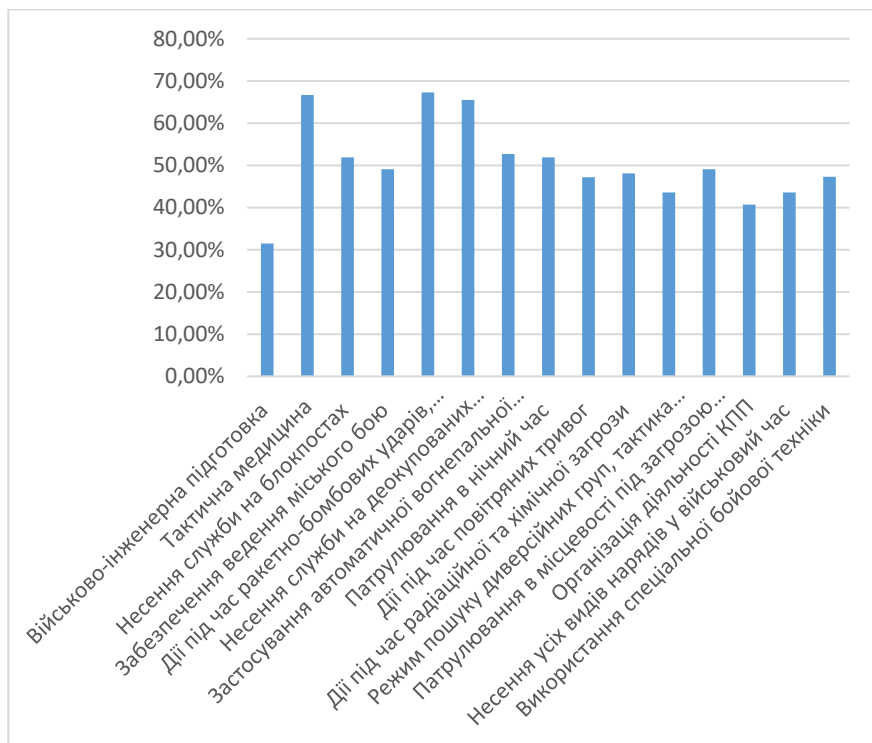

Рис. 16. Узагальнені результати опитування

За результатами опитування найактуальніші компетентнісні елементи професійної підготовки визначено та представлено на рис. 17.

Під час обговорення актуальних напрямів і методів підготовки 95 % опитаних співробітників поліції зазначили, що для якіснішої адаптації та підвищення боєготовності особового складу необхідно приділяти більше уваги практичному відпрацюванню теоретичного матеріалу. Серед усіх видів підготовки найактуальнішими було визначено психологічну [2, с. 255] та тактико-спеціальну підготовку [3].

Рис. 17. Найактуальніші компетентнісні елементи

У підсумку аналізу результатів опитування ми не стверджуємо, що для підвищення якості професійної підготовки необхідно збільшувати її тривалість. Натомість пропонуємо перегляд, модифікацію та видозміну компетентнісних елементів професійної підготовки поліцейських, з особливим акцентом на аспекти, пов'язані з умовами дії воєнного стану, зокрема:

- 1) військово-інженерна підготовка;
- 2) підготовка з тактичної медицини;
- 3) несення служби на блокпостах;
- 4) забезпечення ведення міського бою (пересування малих оперативних груп, їх шикування, обов'язки, завдання тощо);
- 5) дії під час ракетно-бомбових ударів, артилерійського вогню;
- 6) несення служби на деокупованих територіях;
- 7) застосування автоматичної вогнепальної зброї під час зачистки будівель;
- 8) патрулювання в нічний час (під час комендантської години);
- 9) дії під час повітряних тривог;
- 10) дії в умовах радіаційної та хімічної загрози;
- 11) тактика пошуку диверсійних груп, пересування в лісах із різною густиною насаджень;
- 12) патрулювання в місцевості під загрозою ракетно-бомбових ударів або нападу диверсійно-розвідувальних груп;

- 13) організація діяльності контрольно-пропускних пунктів;
- 14) особливості несення всіх видів нарядів у воєнний час;
- 15) використання спеціальної бойової техніки;
- 16) психологічна підготовка.

Питання використання поліцією безпілотних літальних систем у цій роботі не розглядалося, оскільки воно саме по собі є актуальним [4, с. 336].

Висновки

Дійшовши остаточного, обґрунтованого висновку та враховуючи складні політико-соціальні реалії й загрози безпеці, можна зазначити, що перегляд системи професійної підготовки працівників поліції в умовах дії воєнного стану є критично важливим завданням сучасності. У зв'язку із цим виникає нагальна потреба у вдосконаленні знань, умінь і навичок поліцейських відповідно до визначених ними професійних потреб у межах компетентнісних елементів.

Зважаючи на специфіку ситуацій, з якими стикаються поліцейські в умовах небезпек воєнного характеру, та з метою підвищення ефективності їхньої діяльності в умовах правового режиму воєнного стану, доцільно запровадити визначені компетентнісні елементи до змісту Державного освітнього стандарту з професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)» та тематики професійної підготовки. Такий підхід на випередження дасть змогу підготувати поліцейських до виконання службових завдань найбільш ефективним і безпечним способом, забезпечуючи належний рівень захисту як для самих правоохоронців, так і для громадян України, а також для збереження цілісності та інтересів держави.

Список бібліографічних посилань: 1. Скляр О. С. Суїцид як проблема психологічної стійкості поліцейських в умовах воєнного стану // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України ; Нац. акад. прав. наук України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 3. Харків, 2024. С. 249–253. 2. Скляр О. С., Бойко К. С., Сизихін С. В. Важливість психологічної підготовки поліцейських для вирішення тактико-оперативних завдань в умовах воєнного стану // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків, 2022. С. 255–258. 3. Бондаренко Я. Г., Прокопенко О. Ю., Сергієнко Д. В., Куценко В. О. Тактична та тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції України : навч. посіб. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 308 с. 4. Бандурка О. М., Науменко С. М., Шевченко Т. В. Нормативно правове регулювання експлуатації безпілотних авіаційних комплексів при виконанні завдань Національної поліції України. *Вісник*

Кримінологічної асоціації України. 2024. Т. 31, № 1. С. 336–352. DOI: <https://doi.org/10.32631/vsa.2024.1.28>.

Надійшла до редколегії 23.06.2025

Прийнята до опублікування 30.08.2025

Skliar O. S. Adaptation of Competency-based Elements of Professional Training for Police Officers to the Challenges of Martial Law

The military threats caused by the Russian Federation's armed aggression against Ukraine have affected all aspects of police work, including the State Educational Standard for the profession of "Police Officer (by specialisation)". In the context of military threats, the requirements for the activities of the National Police of Ukraine are significantly expanding, and thus the very essence of the police service is being transformed. The study is devoted to the topical issue of adapting the competency elements of professional training for police officers to the challenges of martial law. The purpose of the article is to adapt the State Educational Standard for the profession of "Police Officer (by specialisation)" to the conditions of service during the period of martial law by improving the professional training of current and future police officers in line with modern realities and security needs.

The State Educational Standard for the profession of "Police Officer (by specialisation)" was analysed. Through a survey, an objective assessment of the current state of professional training of police officers was conducted, and key competence elements of tactical training during the period of martial law were identified. The study identified the most relevant competency elements, in particular: training in tactical medicine, serving in de-occupied territories, using automatic firearms during building clearances, and actions in conditions of rocket and bomb strikes and artillery shelling.

Given the specific situations faced by police officers in conditions of military threats, in order to increase the effectiveness of their activities during the period of martial law, it is advisable to include the above elements in the State Educational Standard for the profession of "Police Officer (by specialisation)" and the relevant professional training topics. The results obtained make it possible to develop an effective system of professional training for police officers during martial law, which will correspond to modern realities and security needs.

Keywords: competence, police, professional training, State Standard, martial law.

